

УДК 338.242.2:336.45

Вавдіюк Н. С., д.е.н., професор

Рудь К. І.,

Селівончик О. А.

Луцький національний технічний університет

УПРАВЛІНСЬКИЙ АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Здійснено аналіз рівня фінансових правопорушень, подано оцінку ефективності управління фінансовими правопорушеннями. Сформовано гіпотезу оцінки управління фінансовими правопорушеннями, яка передбачає, що непряма оцінка ефективності управління фінансовими правопорушеннями дозволяє здійснити порівняння щодо встановлених та відшкодованих сум матеріальних збитків у грошовому вимірі. Значення індексу ефективності управління фінансовими правопорушеннями із встановлення та відшкодування матеріальних збитків показує скільки у грошовому вимірі відшкодованих збитків припадає на 1 грн встановлених матеріальних збитків.

Ключові слова: фінансові правопорушення, часовий лаг фінансових правопорушень, ефективність управління.

Vavdiuk N., Rud K., Selivonchik O.

MANAGEMENT ANALYSIS OF FINANCIAL LEGAL DEFENSE

The analysis of the level of financial violations was carried out, the estimation of the efficiency of management of financial offenses was given. The hypothesis of the evaluation of the management of financial violations has been formed, which provides that the indirect assessment of the effectiveness of the management of financial offenses allows comparisons of established and reimbursed amounts of material damage in monetary terms. The value of the index of the effectiveness of the management of financial violations in establishing and reimbursing material losses shows how much in the monetary sense of the recovered damages account for 1 UAH of established material losses.

However, when assessing the indices of the effectiveness of reimbursement to the imposition of property seizure and the effectiveness of the reimbursement to the established amount of losses, the value of the time lag, which reflects a lag or advance in time of one damages in comparison with the established amounts of pecuniary damage and seizure of property should also be taken into account. In general, they will indicate the effectiveness of law enforcement measures to counter financial and economic offenses, but should take into account the influence of subjective factors associated with the phenomenon. A complete lag of financial

offenses will consist of two parts: an operational lag – a period of time necessary to establish the amount of material damage from financial irregularities committed. It's size will depend on the degree of public danger of a financial offense and the distribution of time from notification of suspicion, pre-trial investigation until the closure of criminal proceedings or referral to a court; The return lag is the period of time that is necessary to achieve the foreseen level of pecuniary damage recovered, the imposition of seizure on property, that is, the speed of the legality of the pecuniary damage pending.

Key words: financial violations, time lag of financial violations, efficiency of management.

Вавдюк Н. С., Рудь К. И., Селивончик О. А
**УПРАВЛЕНЧЕСКИЙ АНАЛИЗ
ФИНАНСОВЫХ ПРАВОНАРУШЕНИЙ**

Осуществлен анализ уровня финансовых правонарушений, подано оценка эффективности управления финансовыми правонарушениями. Сформирована гипотеза оценки управления финансовыми правонарушениями, которая предусматривает, что косвенная оценка эффективности управления финансовыми правонарушениями позволяет осуществить сравнение относительно установленных и возмещенных сумм материального ущерба в денежном выражении. Значение индекса эффективности управления финансовыми правонарушениями по установлению и возмещения материального ущерба показывает сколько в денежном измерении возмещенных убытков приходится на 1 грн установленных материальный ущерб.

Ключевые слова: финансовые правонарушения, временной лаг финансовых правонарушений, эффективность управления.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Актуальність теми полягає в тому, що постійне зростання кількості економічних та фінансових правопорушень призводить до набуття неправомірних переваг суб'єктами правопорушень, що не сприяє розвитку легальної економіки. У 2016 році вчинено 4983 кримінальних правопорушень у фінансовій і страховій діяльності, а в 2017 році кількість таких випадків зменшилась на 16%, а в 2018 році за січень-листопад зростає та становить 4590 випадків. Це свідчить про те, не достатньо реалізований механізм невідворотності покарання, що в свою чергу психологічно впливає на осіб, які вчиняють, або планують вчинити такі правопорушення. Враховуючи небезпечність фінансових правопорушень науковий аналіз їх стану і ефективності управління ними є важливим.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Дослідження процесу протидії економічним та фінансовим правопорушенням здійснювали зарубіжні та вітчизняні вчені: Е. Дюркгейм, Р. Мертон, Е. Сатерленд, Г. Беккер, Д. Тартані, Дж. Гіббс, А. Ерліх та ін. Так, вченими сформовано поняття економічних та фінансових правопорушень, розроблено методики протидії таким правопорушенням [1-4].

Цілі статті. Здійснити оцінку ефективності управління протидією фінансовим правопорушенням.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. За вчинення фінансових правопорушень застосовуються фінансові санкції, що мають майновий характер, забезпечені примусовою силою держави, застосовуються в спеціальному процесуальному порядку уповноваженими органами у випадку невиконання або неналежного виконання суб'єктом господарювання вимог законодавства щодо акумуляції, розподілу, використання централізованих і децентралізованих фондів грошових коштів з метою відшкодування недоотриманих бюджетом і позабюджетними фондами грошових коштів, а також правове покарання порушників.

Проведемо управлінський аналіз фінансових правопорушень за ефективністю стягнення юридичних санкцій стосовно фізичної чи юридичної особи. Каральні механізми управління фінансовими правопорушеннями існують паралельно з правовідновлювальними, оскільки для держави важливим є не тільки покарати фінансового правопорушника, а й відновити публічні майнові інтереси, компенсувати збитки, що виникли внаслідок правопорушення. Отже, фінансово-правова відповідальність може існувати у двох формах: каральній (штрафній) і правовідновлювальній (компенсаційній).

З метою оцінки ефективності управління фінансовими правопорушеннями необхідно дослідити форми прояву фінансово-правової відповідальності. Здійснимо перевірку гіпотези, яка передбачає, що непряма оцінка ефективності управління фінансовими правопорушеннями дозволяє здійснити порівняння щодо встановлених та відшкодованих сум матеріальних збитків у грошовому вимірі. Значення індексу ефективності управління фінансовими правопорушеннями із встановлення і відшкодування матеріальних збитків показує скільки відшкодованих матеріальних

збитків до встановлених матеріальних збитків у грошовому вимірі, тобто скільки у грошовому вимірі відшкодованих збитків припадає на 1 грн встановлених матеріальних збитків.

Проведемо оцінку ефективності щодо розслідуваних фінансових правопорушень, встановлених сум матеріальних збитків, накладених арештів на майно та відшкодованих збитків за 2016–2107 роки (табл. 1).

Таблиця 1

Оцінка встановлення суми матеріальних збитків
за розслідуваними фінансовими правопорушеннями у 2016–2017 рр.

Види фінансових правопорушень	Установлена сума матеріальних збитків, тис грн		Відхилення	
			абсолютне	відносне
	2016 рік	2017 рік	2017/2016	2017/2016
Фінансова та страхова діяльність, у т.ч.	175082,59	31472,41	-143610,18	17,98
грошове посередництво	4611,66	3697,72	-913,94	80,18
діяльність центрального банку	1301,75	8,38	-1293,37	0,64
інші види грошового посередництва	3309,91	3689,34	379,43	111,46
трасти, фонди та подібні фінансові суб'єкти	70753,61	92,89	-70660,72	0,13
надання інших фінансових послуг, крім страхування та пенсійного забезпечення	90694,16	25009,26	-65684,90	27,58
у т.ч. фінансовий лізинг	63621,48	0	-63621,48	0,00
інші види кредитування	3680,58	4463,7	783,12	121,28
страхування, перестраховання та недержавне пенсійне забезпечення, крім обов'язкового соціального страхування	4,21	40,71	36,50	966,98
допоміжна діяльність у сферах фінансових послуг і страхування	9018,95	2631,83	-6387,12	29,18
Всього	1264559,66	26699220,41	25434660,75	2111,35

Примітка. Розраховано на основі даних джерела: [6]

Варто відмітити, що до складу збитків, що підлягають відшкодуванню особою, яка допустила фінансове правопорушення, включається: вартість втраченого, пошкодженого або знищеного майна; додаткові витрати у вигляді штрафних санкцій, сплачених іншим суб'єктам, вартість додаткових робіт, додатково витрачених матеріалів тощо; неодержаний прибуток (втрачена вигода); матеріальна компенсація моральної шкоди.

Не зважаючи на зменшення на 16,34% загальної кількості облікованих фінансових правопорушень у порівнянні за досліджуваний період зростала загальна сума встановлених матеріальних збитків на 18%, що може свідчити про ефективну роботу правоохоронних органів із відповідних дій з оцінки встановленої суми матеріальних збитків у тис грн.

Це зростання відбулось за рахунок правопорушень у страхуванні, перестраховуванні та недержавному пенсійному забезпеченні, крім обов'язкового соціального страхування (більш як в 9 разів), інших видів кредитування (в 1,9 рази), інших видів грошового посередництва (1,1 рази).

Негативною тенденцією є відсутність встановлених сум матеріальних збитків за діяльність холдингових компаній та трастів, фондів і подібних фінансових суб'єктів. Проаналізуємо ефективність забезпечення відшкодування у 2016–2017 рр. (табл. 2).

У 2017 році на 83% менше встановлювались суми матеріальних збитків за правопорушеннями в фінансовій та страховій діяльності, аніж за відповідний період 2016 року. А суми відшкодованих матеріальних збитків зменшились на 60968,76 тис. грн (або на 88,2%) у порівнянні за аналогічний період 2016 року.

Якщо ж здійснити порівняння обсягів відшкодованих сум матеріальних збитків до встановлених сум матеріальних збитків отримаємо відповідне значення індексу ефективності правоохоронних заходів із встановлення та відшкодування матеріальних збитків.

Значення індексу ефективності правоохоронних заходів із встановлення та відшкодування матеріальних збитків показує скільки відшкодованих матеріальних збитків до встановлених матеріальних збитків у грошовому вимірі, тобто скільки у грошовому вимірі відшкодованих збитків припадає на 1 грн встановлених матеріальних збитків.

У 2017 році зважаючи на зниження обсягів встановлених сум матеріальних збитків за правопорушеннями в фінансовій та страховій діяльності знизилось значення індексу управління фінансовими правопорушеннями із встановлення і відшкодування матеріальних збитків до 0,26. Це пов'язано з тим, що установлена сума матеріальних збитків у 2017 році становила 31472,41 тис. грн, а було відшкодовано – 8145,05 тис. грн.

Таблиця 2

Забезпечено відшкодування за встановленими фінансовими правопорушеннями у 2016–2017 рр.

Види фінансових правопорушень	Відшкодовано, тис грн		Накладено арешт на майно, тис грн		Індекс ефективності відшкодування до встановленої суми збитків		Індекс ефективності відшкодування до накладення арешту на майно	
	2016 рік	2017 рік	2016 рік	2017 рік	2016 рік	2017 рік	2016 рік	2017 рік
Фінансова та страхова діяльність, у т.ч.	69113,81	8145,05	131977,76	4010,91	0,39	0,26	0,52	2,03
грошове посередництво	461,4	434,07	1812	958	0,10	0,12	0,25	0,45
діяльність центрального банку	106,8	2,5	0	0	0,08	0,30	-	-
інші види грошового посередництва	354,6	431,57	1812	958	0,11	0,12	0,20	0,45
трасти, фонди та подібні фінансові суб'єкти	3,61	29,98	0	0	0,00	0,32	-	-
надання інших фінансових послуг, крім страхування та пенсійного забезпечення, у т.ч.	68648,18	7454,78	3535,76	2927,38	0,76	0,30	19,42	2,55
фінансовий лізинг	60918,26	0	0	0	0,96	-	-	-
інші види кредитування	3371,43	1933,65	3365,37	1951,1	0,92	0,43	1,00	0,99
страхування, перестрахування та недержавне пенсійне забезпечення, крім обов'язкового соціального страхування	0	40	0	1	0,00	0,98	-	40,00
допоміжна діяльність у сферах фінансових послуг і страхування	0,62	186,22	126630	124,53	0,00	0,07	0,00	1,50
Всього	820114,47	470761,78	516990,28	392591,25	0,65	0,02	1,59	1,20

Примітка. Розраховано на основі даних джерела: [6]

Індекс ефективності відшкодування до встановленої суми збитків за іншими видами кредитування у 2016 році наближався до 0,4, що свідчить про недостатньо ефективну правоохоронну роботу відповідних органів управління на державному та регіональному рівнях.

А протягом 2017 року на 40% було недоотримано відшкодування збитків у грошовому вираженні.

За значенням фінансових правопорушень з фінансовим лізингом у 2016 році значення індексу ефективності відшкодування до встановленої суми збитків становив 0,96.

У 2017 році за значенням фінансових правопорушень у страхуванні, перестрахованні та недержавного пенсійного забезпечення, крім обов'язкового соціального страхування значення індексу ефективності відшкодування до встановленої суми збитків становило 0,98.

Якщо ж порівняти показники обсягів відшкодованих сум до обсягів накладеного арешту – отримаємо значення індексу ефективності відшкодування до накладення арешту на майно. Значення індексу ефективності відшкодування до накладення арешту на майно показує, скільки обсягів відшкодованих сум фактично припадає на 1 грн арештованого майна суб'єкта господарювання.

В цілому за економічними правопорушеннями у 2016 році значення індексу ефективності відшкодування до накладення арешту на майно становило 1,59, а за відповідний період у 2017 році зросла до 1,2.

В цілому за фінансовими правопорушеннями 2016 році значення індексу ефективності відшкодування до встановленої суми збитків становило 0,52, а це свідчить про низький обсяг відшкодування в грошовому вимірі на 1 грн накладеного арешту на майно. У 2017 році зросло до 2,03, а це свідчить про більше значення обсягів сум відшкодованих збитків, аніж обсягів накладеного арешту на майно.

Так, за грошовим посередництвом зросло значення індексу ефективності відшкодування до встановленої суми збитків до 0,45 (у 1,8 рази), при цьому за діяльність центрального банку не накладались, а лише стягувались збитки матеріальні збитки. Це свідчить про існування лагу повернення за встановленими сумами матеріальних збитків.

У 2016 році за фінансовими правопорушенням в страхуванні, перестраховуванні та недержавному пенсійному забезпеченні, крім обов'язкового соціального страхування Індекс ефективності відшкодування до накладення арешту на майно становив – 40, це пояснюється високим обсягом накладених арештів на майно.

Також спостерігаємо зростання значення індексу ефективності відшкодування до накладення арешту на майно з надання інших фінансових послуг, крім страхування та пенсійного забезпечення від 19,42 у 2016 році до 2,55 у 2017 році.

Однак, при оцінці індексів ефективності відшкодування до накладення арешту на майно та ефективності відшкодування до встановленої суми збитків слід враховувати і значення часового лагу, який відображає відставання або випередження у часі одного відшкодування збитків порівняно з встановленими сумами матеріальної шкоди та накладеним арештом на майно. В цілому, вони свідчитимуть про ефективність правоохоронних заходів із протидії фінансових та економічних правопорушень, але слід враховувати і вплив суб'єктивних факторів, пов'язаними з ним явищем.

Повний лаг фінансових правопорушень складатиметься з двох частин: оперативний лаг – період часу, необхідний для встановлення суми матеріальних збитків від вчинених фінансових правопорушень. Його величина залежатиме від ступеня суспільної небезпеки фінансового правопорушення та розподілу часу від повідомлення про підозру, проведення досудового слідства до закриття кримінального провадження чи направлення до суду; лаг повернення – період часу, необхідного для досягнення передбаченого рівня відшкодованих за встановленими сумами матеріальної шкоди, накладених арештів на майно, тобто від швидкості настання правочинності процесу відшкодування матеріальної шкоди.

Висновки. Проведений управлінський аналіз фінансових правопорушень в Україні дозволив отримати кількісну характеристику їх стану, рівня, структури, динаміки, форм стягнення. Це сприяло виявленню статистичних зв'язків, залежностей, співвідношень, закономірностей в стані, структурі й динаміці фінансових правопорушень, управлінні діяльності правоохоронних органів.

1. Sutherland E. H. Crime and Business / E. H. Sutherland // Annals of the American Academy of Political and Social Science, 1941. – 217 p.
2. Becker G.S. Crime and punishment: an economic approach / G. S. Becker // Journal of Political Economy. – 1968. – Vol. 76. – №2. – P. 169–217.
3. Stigler G.J. The optimum enforcement of laws / G. J. Stigler // Journal of Political Economy. – 1970. – Vol. 78. – №3. – P. 526–535.
4. Tartani D. Equity versus Efficiency in Law Enforcement / D. Tartani // Public Policy. – 1970. – Vol. 18. – №3. – P. 451–459.
5. Кримінальний кодекс України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
6. Звіт про кримінальні правопорушення, вчинені на підприємствах, установах, організаціях за видами економічної діяльності // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=113285&libid=100820&c=edit&_c=fo

УДК 658:330.341.1

Василик Н. М., к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ СИСТЕМИ КРЕАТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА

Стаття присвячена розкриттю сутності основних методичних підходів до оцінки системи креативного менеджменту підприємства. На основі запропонованого визначення сутності та складових системи креативного менеджменту, доповнено методику оцінки системи креативного менеджменту підприємства.

Ключові слова: креативний менеджмент, система креативного менеджменту, креативний потенціал, креативність працівників, креативність менеджменту.

Vasilik N.

METHODICAL APPROACHES TO THE ASSESSMENT OF THE SYSTEM OF CREATIVE ENTERPRISE MANAGEMENT

The article is devoted to the disclosure of the essence of the main methodical approaches to the assessment of the system of creative management of the enterprise.

Creative management system is an open system, which is a set of interrelated and interacting components and subsystems that provide creative revitalization of